

Migelančo Prado

Trag kredom

Trag kredom

Migelančo Prado

Beograd, 2015.

Migelančo Prado
Trag kredom

Edicija: SVETSKI TRAGOVI #3

Drugo izdanje

Izdavač: Modesty stripovi,
www.modestystripovi.com

Za izdavača: Jugoslav Gorunović

Urednik: Živojin Tamburić

Prava za ovo izdanje: © Živojin Tamburić

Prava u celini: © NORMA Editorial

Naziv originala: Trazo de tiza

Autor: Miguelanxo Prado

Prevod: Vuk Šećerović

Predgovor: Vasa Pavković

Grafički dizajn: Omnibus, Beograd

Tiraž: 100

Štampa: Romeo print, Beograd

ISBN: 978-86-80306-04-9

sadržaj

Od Prata do Prada, pa nazad	5
<i>Vasa Pavković</i>	
POGLAVLJE 1	15
POGLAVLJE 2	23
POGLAVLJE 3	33
POGLAVLJE 4	45
POGLAVLJE 5	63
POGLAVLJE 6	77
POGLAVLJE 7	85
NEPOZNATA PRIRODA	93
ZAVRŠNA NAPOMENA	95
OMAŽ HUGU PRATU	96

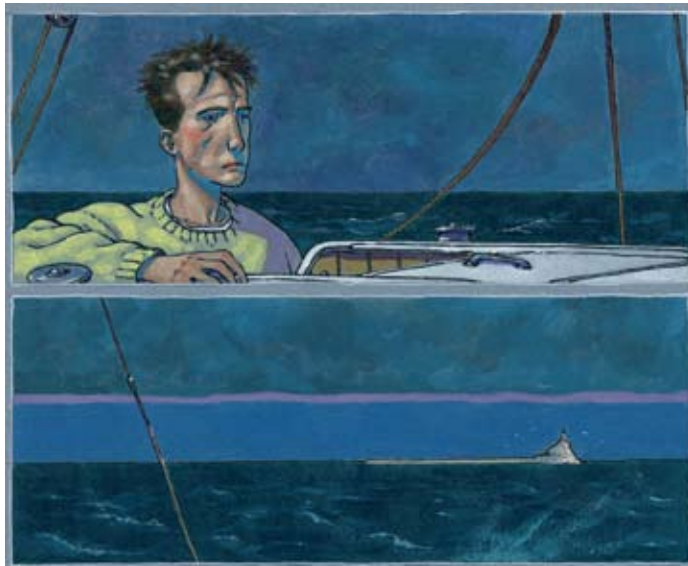
Od Prata do Prada, pa nazad

1.

Od početka svog postojanja strip se razvijao na stranicama novina kao serijalizovana umetnost. Kontinuirano, neko bi rekao: neprekidno podsticano potrebama za određenim strip junacima, u prvo doba komičkih stripova, a docnije i serioznih, razvijala se popularna umetnost za široku publiku. Bim i Bum, Mali Nemo, Porodica Tarana, Popaj itd. svakog jutra ili svakog dana mirili su potrebu za stripovima i ukus najrazličitijih pripadnika svih slojeva.

Pojava tzv. ozbiljnijih stripova, kakvi su na primer, Tarzan, Bak Rodžers, Princ Valijant, Teri i pirati itd. nije promenila ovu relaciju, čak ju je, rekao bih učvrstila. Ponovo su čitaoci, na stranicama novina, posmatrali šta se dešava u raznovrsnim svetovima imaginarnih heroja. Iz dana u dan, iz nedelje u nedelju, sa „kolačom“ vikenda, kada su mnogi stripovi imali tzv. širu, nedeljnu varijantu.

Na trend serijalizacije i široke popularnosti naslonili su se i prvi stripovi u sveskama, recimo oni o Supermenu i Betmenu, a na njega su računali i dečiji i omladinski listovi sa stripovima u nastavcima. Tako da je u radovima teoretičara iz 60-ih i 70-ih godina prošlog veka strip i posmatran samo tako - kao popularna serijalizovana umetnost.

Jedan moderni Odisej

knjigama – gde jedna knjiga ispriča jednu priču koja se na poslednjim stranicama te knjige zauvek okončava.

Tako je izneveren klasični serijalizovan strip, a deveta umetnost se, bar što se medijske prezentacije tiče, opasno približila knjigama odnosno romanima.

Šta želim da kažem?

Potmuli raj

Međutim, i strip se, kao umetnost priča u slikama, menjao, prateći i podstičući sve nove i drugačije potrebe čitalaca. Preskačući ovom prilikom decenije tih „internih“ promena, pri čemu su stripovi i u svetu i kod nas bili sve čitaniji a često i kvalitetniji (u crtežu i tekstu), stigli smo pre dve-tri decenije do pojave tzv. grafičkih novela. Obično, ne i uvek, samostalnih strip priča u

Čitalac kupi knjigu, posleizvesnog vremena je pročitao i odloži na policu. Povremeno taj čitalac uzme knjigu s police da bi obrisao prašinu ili da bi ponovo za izvesno vreme bio u svetu određenog pisca. Ali je posle toga opet vratio odakle ju je uzeo. Slična je sudbina i tzv. grafičkih novela (to naravno nije čvrsto

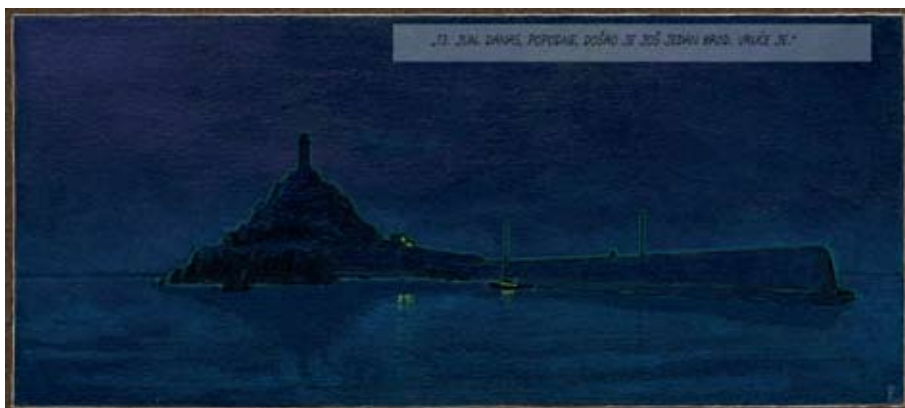
pravilo) jer većina nema nastavak. Završavaju se same u (po) sebi a u eventualni niz, vodi ih upornost i umetnička snaga njenih autora ili njenog autora, ako se u crtežu i scenariju stiže ista ličnost – takav je slučaj kod Migelanča Prada kojeg ovim albumom upoznajemo. Za razliku od grafičkih novela, kvalitetni serijalizovani stripovi se čitaju godinama pa i decenijama. Svaka nova

epizoda Bluberija ili Krcka, XIII ili Korta Maltezea, na neki način obnavlja ili je obnavljala interes za junaka i sve epizode o njemu. Ja, kao i mnogi drugi ljudi preko pola veka čitam Taličnog Toma, nešto kraće Asteriksa, Bluberija i mnoge druge stripove itd.

Kada čitalac posmatra izvanredno oslikani strip Trag krede, pa kada galista, ikada razmišlja o njegovim medijskim karakteristikama, možda će, poput pisca ovih redaka, doći do ideje da Prado nije zadovoljan takvim stanjem i standardnom sudbinom čak i najboljih grafičkih novela. Da on pokušava da svog čitaoca, poput pisaca romana sa više krajeva, navede da duže drži u rukama njegov strip, da ga više puta pročita, da razmišlja koliko o njegovoj atipičnoj strukturi, tako i neobičnoj, ekscentričnoj priči – odnosno njihovom zajedničkom smislu.

Prvi dijalog nesporazuma

Dnevnička najava (budućnosti)

2.

Ako se samo prelistava Pradov stripski album, upada u oči lepota morskog pejzaža u kojem se odvija priča. Plavilo mora, belina ostrvceta s visokim svetionikom na vrhu - te mrvice kopna u neomeđenom morskome modrilu. Maleni gaj, simpatična kućica. Galebovi iznad ostrva, ali i po ostrvu. Migelančo Prado, crtač i slikar, maksimalno se potrudio da tu likovnu „osnovicu“ svog stripa dovede da optimalnog umetničkog lika. Kada počnemo pažljivije da čitamo Pradovo delo, saznaćemo da je ostrvo van morskih karti, izolovano, da svetionik na njemu ne radi, ali da u pomenutoj kućici živi dvoje ljudi, majka koja je gostioničarka, prodavačica, domaćica i njen ćutljivi, pomalo tajanstveni sin. Susreo ih je, slučajno zalutavši na moru, jedan od glavnih likova ove povesti - Raul. Prateći na smenu njegove jednostavne doživljaje na ostrvu, ali i drugog bića koje je nešto ranije

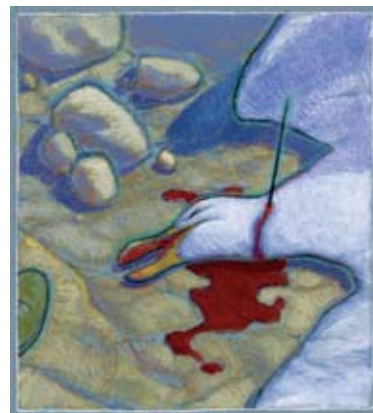
pristiglo na ostrvo, Ane, i sledeći njene misli i beleške u dnevniku, počecemo polako da uviđamo da stvari nisu tako jednostavne.

Naoko fantastična priča o ostrvcetu van brodskih puteva i dva došljaka, muškarcu i ženi, pretvoriće se, nizom „uboda“ Pradove mašte, prvo u potmulo jezovitu priču, a docnije i u priču o nasilju. Naracijski mozaik koji je u osnovi linearnog pripovedanja, međutim, videćemo na kraju, prstenasta je fikcija o stalnom kruženju fabule i sudbine, koja usisava u sebe Raula, kao tipičnog smetenjaka našeg doba, Anu, kao pomalo gordu i samosvesnu mladu ženu, ali i njihove

domaćine: Saru iz kantine i njenog sina Dimasa - priroda ovih nagoveštaja tiče se galebova ubijenih ostrim iglama, za šta Raul u sebi krivi Sarinog sina; takođe, tiče se zatim Sarinih tvrdnji da bi pristajanje trećeg brodića na ostrvskom doku svakako donelu nesreću, kao i promena vremena odnosno piska neobičnih cevi, koje stoje na vrhu lukobrana, i koje bi još jasnije istakle svoju prirodu u mediju filma.

Ostrvo je, kako se kaže u ovom stripu, na tragu proza Bjoja Kasaresa i Horhe Luisa Borhesa, ali takođe i Antonija Tabukija, „granica opipljivog i mogućeg“. Upravo i stoga, ovaj strip, grafička novela Trag krede, mogao je da se sastoji

samo iz sedam ili osam oslikanih poglavlja i da bude zanimljiv, poput nekog kratkog savremenog romana alegorije, ali se Prado nije zadovoljio tek interesantnom pričom o neizvesnosti statusa realnog i izvanrednim slikama, već je priču prekidao u tri maha, nekom vrstom metatekstualnih komentara, kojim je vrlo uspešno dalje usložnjavao njen smisao – u pokušaju da nas spreči da Trag krede, posle prvog i eventuano drugog čitanja, odložimo maltene zauvek na policu gde će skupljati prašinu.

Svet surovosti

3.

Ako se vratimo strukturi pripovedanja – zapazićemo da je prvo poglavlje, sasvim prirodno i klasično dobilo ulogu uvoda. Raul je u malom jedrenjaku, zalutavši dospeo na ostrvo. Upoznao Saru i njenog sina Dimasa. Ostao da prenoći i odmori se u njihovoj kući. Na poslednje dve sličice prvog poglavlja, čitalac shvata da u blizini postoji još neko – šta više čitamo njegovu dnevničku belešku o Raulovom prispeću na ostrvce. Priroda fragmenta natpisa na lukobranskom zidu postaće nam jasnija mnogo kasnije, na samom kraju priče.

Drugo poglavlje prati neuspeli pokušaj Raula da se približi Ani, koju nešto bolje upoznajemo. Migelančo Prado nam nedvosmisleno saopštava da je cela priča satkana od „slučajnosti i koincidencija“ – što je sintagma iz Aninog dnevnika, čije smo prve retke pročitali na samom kraju uvodnog poglavlja. Na poslednjoj tabli vidimo da je još jedan galeb ubijen iglom. Ponovo kao Pradov predznak docnijih zbivanja i vesnik tajanstvene atmosfere na ostrvu.

U trećem poglavlju će se Ana i Raul bolje upoznati – a kroz redove njenog dnevnika postaće nam i jasnija razlika njihova dva karaktera. On sve vidi površno, na osnovnom, pojavnom nivou, dok je Ana sklonija da u svemu traži drugo, skriveno značenje. Po njoj, a s njom će se čitalac, čini mi se, složiti, samo ostrvo i sve na njemu uzeto pojedinačno deluje obično, skoro banalno, ali kao celina poseduje neki nejasan, skriveni smisao. Ako mnoge predočene „elemente“ stripa (čitaj: priče) gledamo kao delove celine, postaje jasnije da daju slagalicu koja ne bi morala ili mogla da bude očekivana. To ne misli samo Ana, nego se i

Na početku sukoba

Pradova narativna strategija zasniva na uverenju da je tako i da blaga pomicanja jednog elementa menjaju celu slagalicu i balans elemenata u njoj. Anino uverenje nam postaje jasnije kad u njenom dnevniku zapazimo sekvencu po kojoj je ona pre godinu dana bila na ostrvu i zato je sad ponovo tu, u očekivanju. A da ne zaboravimo, ovo poglavlje je važno jer nam postaje izvesnija i Sarina priroda. I slutnja njene namere.

Četvrto poglavlje radikalno menja smisao priče – dolazak dva neotesana (biću blag!) nasilnika, koji će prvo

pokušati da siluju Anu, pa potom istući Raula i na kraju silovati Saru – unosi u ovu storiju pečat nasilja i izmene relativno statičnih odnosa aktera. Prado ponovo koristi nagoveštaj sa iglama i Sarinim sinom kao ubicom galeba – ali ga ne razrešava – da bi priča bila zagonetnija, odnosno interesantnija. Daleko od pravila avanturističkog stripa, Raulov lik smetenjaka, koji dobija batine od nasilnika, dok se Ana relativno lako oslobađa nasrtljivaca, prekodira Trag krede u sasvim drugačije žanrovske sfere od početnih (i eventualno: očekivanih).

Peto poglavlje nastavlja u istom stilu i ritmu. Raul doznaje da je Sarin sin Dimas ubio dvojicu nasrtljivaca, a Ana rešivši da prestane s prezirom Raula, slučajno upada u njegovu brodicu kad nije trebalo i zatiče ga u seksu sa Sarom. Jedno kvarenje intimnih relacija prouzrokovalo je drugo, Raul i Sara se rastaju u svađi. Pradov sjajni strip, koji stalno menja stajalište i odnos čitaoca i junaka međusobno i jednih prema drugima – dolazi do tačke kada nam se čini da on pre svega govori o nemogućnosti savremenog čoveka i žene da uspostave pravi kontakt. Za Saru je taj kontakt samo seks, i to posle silovanja koje je pretrpela, za Anu je to uzaludno poveravanje dnevniku i očekivanje pravog muškarca, za Raula najjednostavnija nemogućnost da nađe prave reči i za jednu i za drugu ženu.

Da se ovde okončao, Pradov strip bi bio sjajan primer savremene grafičke novele, ali bi doživeo sudbinu mnogih drugih novela sa naših policaj za najbolje umetničke stripove. Stoga, siguran sam, španski umetnik pravi prvi PREKID vizuelne naracije, skrećući u metatekstualni rez.

Migelančo Prado navodi fragment iz navodnog erotskog romana „Svetlosti žudnje“ A. Silasa, kao i kritiku izvesnog A. Kasasa, koji motive takvog romana svodi na morbidne, odričući im drugačiji značaj. Za nas je interesantno da ovaj rez pre svega

ukazuje na eventualni fikcionalni izvor Pradovog stripa – trivijalni erotski roman, kao osnovu ovih narativnih varijacija! Strip Trag krede kao da je omogućio prevazilaženje niskih žanrovskih mogućnosti erotskog žanra u književnosti.

Posle ove pauze, PREKIDA, kako sam ga nazvao, vraćamo se u stripsku priču. Raul razočarano odlazi, Ana takođe, ostavivši za njega pisamce, a Sara nam saopštava da ona i njen sin zaista ostaju sami. Čini se da je stanje kao pre početka ove priče. Jedino što smo mi, čitaoci i posmatrači Pradovog dela s jedne strane uživali u njegovoj likovnoj transpoziciji priče, ali s druge i u meandriranju njenih tokova, promenama njenog internog smisla i emotivnog odnosa prema junacima i događajima.

Sledi drugi PREKID kojeg ispunjava pismo koje je Ana dobila od urednika kojem je ponudila rukopis romana nastalog baš na fikcionalnom ostrvu – i možemo pretpostaviti da govori o onome što se zbivalo između nje, Sare, Raula, Dimasa i dvojice nastrojivaca. Reč je o uredničkom pismu, kurtoaznom

Dvostruki prekid

Samoća kao početak (kraja)

ali i tipičnom po uredničkim zahtevima – koji traže od spisateljice da ukine ono što široka publika ne voli: refleksivni i introspektivni sloj. Dakle, da ukine upravo ono što je u Pradovoj zamisli i njegovom stripu najbolje i vredno svake pažnje. Bitnija je, kako stoji pri kraju urednikovog pisma prodaja, a sve ostalo efemerno. Sada već znamo da ovo nikako ne može biti prirodni kraj Pradovog stripa.

Raul se (zato, naravno) bezuspešno vraća na ostrvo. Ana je nestala, Sara ne razume njegova pitanja, njen opasni sin je u blizini. Da bi priča još jednom promenila tok „očekivanja“, u dva para posetilaca koje Raul susreće na ostrvu, dva muškarca i dve žene, on vidi i dvojicu nastrojivaca za koje je mislio da su mrtvi, na dnu zaliva u potopljenom brodu. Ostavlja poruku za Anu, na lukobranu, koju sada, za razliku od početka romana vidimo u celini...

Slede činjenice: imitacija naučnog opisa galeba i hrasta... I sasvim ležeran prikaz Sare, koja sedeći za stolom, na kojem je piće, kroz prozor posmatra pučinu... Dovoljno za kraj. Međutim: ...

4.

Sledi epiloški osvrt samog Migelanča Prada. Njegovo podsticanje čitalaca da ponovo pročitaju priču, da ne veruju u puku slučajnost pojava i detalja. Njegovo odavanje priznanja Kasaresu i Borhesu, čijim je tragom išao odnosno Antoniju Tabukiju iz čijeg je romana

pozajmio Šatobrijanov citat. U standardnijem stripskom albumu odnosno grafičkoj noveli tu bi bio kraj povesti – ali je Trag kredom nestandardan i ide korak dalje.

Odavde je možda počelo

Prema čemu?

Prema omažu Hugu Pratu, od kojeg je Prado pozajmio galeba Lukasa i mogućnost da Raul s njim razgovara, kao što je Korto svojevremeno u Keltskim pričama razgovarao sa gavranom.

U tom omažu – opet ćemo dospeti na ostrvo kojeg nema na pomorskim mapama - pet godina doznaje: na obali je kostur čamca, u kući napušten, pust prostor. Njeni stanari su nestali, a s njima, pretpostavili bismo, i posetioci. Niko se ne može vratiti – ili?

Omaž Prada Pratu

U razgovoru tri službenika na svetioniku doznaćemo da se planira njegovo aktiviranje, a na poslednjoj stranici Pradovog stripa ugledati i ostarelog Korta Maltežanina, kako obećava Sari da će se vratiti na ostrvo, popraviti svetionik i živeti tu u svojoj poslednjoj luci. (Tada se, naravno, zapitamo nije

li i Sara pozajmljena iz niza Kortovih i Pratovih žena, istina i ona poput Korta ostarela, i drugačija nego kad smo je eventualno sreli u nekoj luci, na nekom Kortovom davnašnjem putovanju svetskim morima.)

Da li je ovim omažem junaku jednog serijalnog stripa Prado svesno pokazao ne samo da ceni tradiciju klasičnog narativnog stripa, nego i da sam medij ne može da se liši svojih malih i velikih junaka i preobrazi „jedino“ u jednotomnu, likovnu paralelu visoke književnosti?

Spreman sam da tako protumačim ceo njegov strip i posebno poetični kraj.

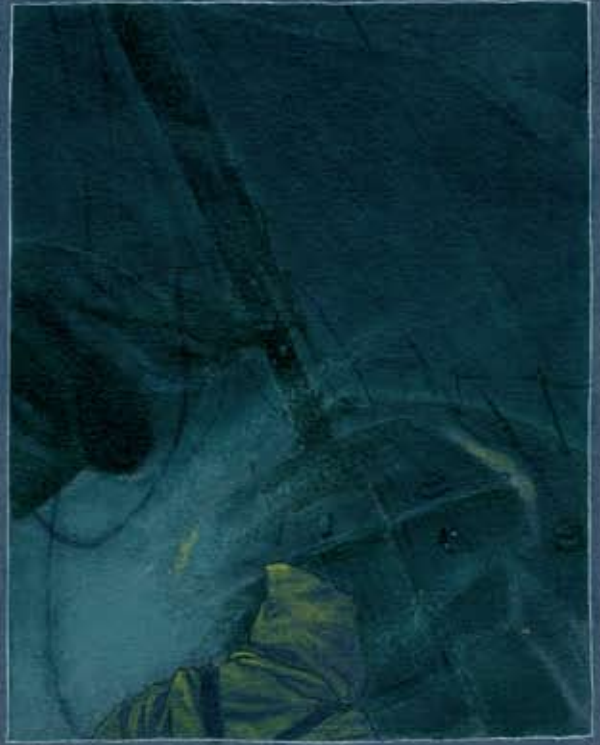
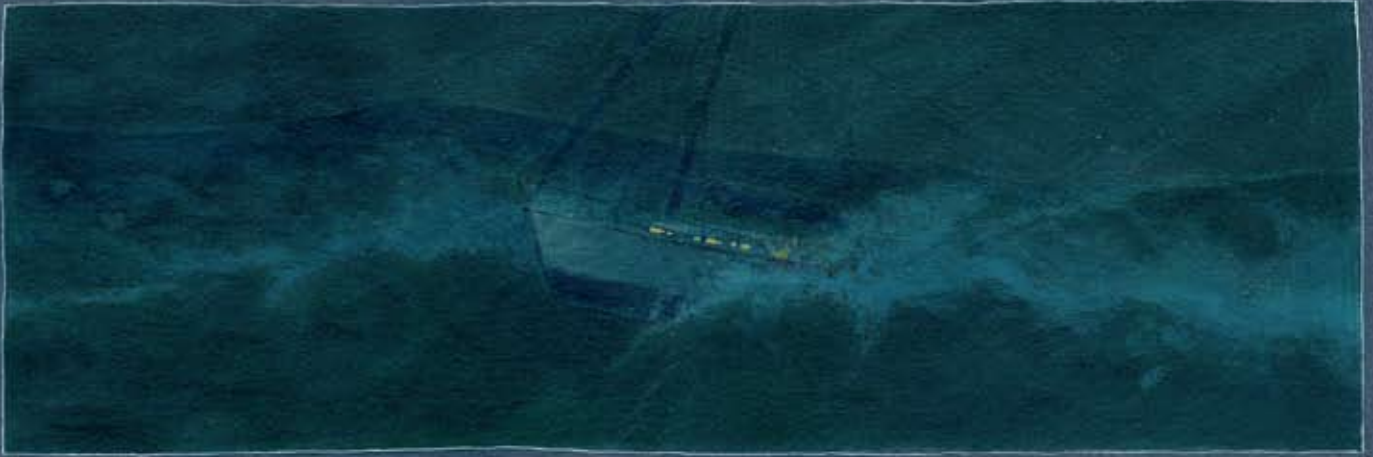
Naravno – reći ćete vi, zato što volim klasični serijalizovani strip i, recimo, Korta Maltežanina, čitam s istim žarom, preko četrdeset godina...

Naravno, priznaću ja – ali sem Prata posle Traga krede volim i Prada.

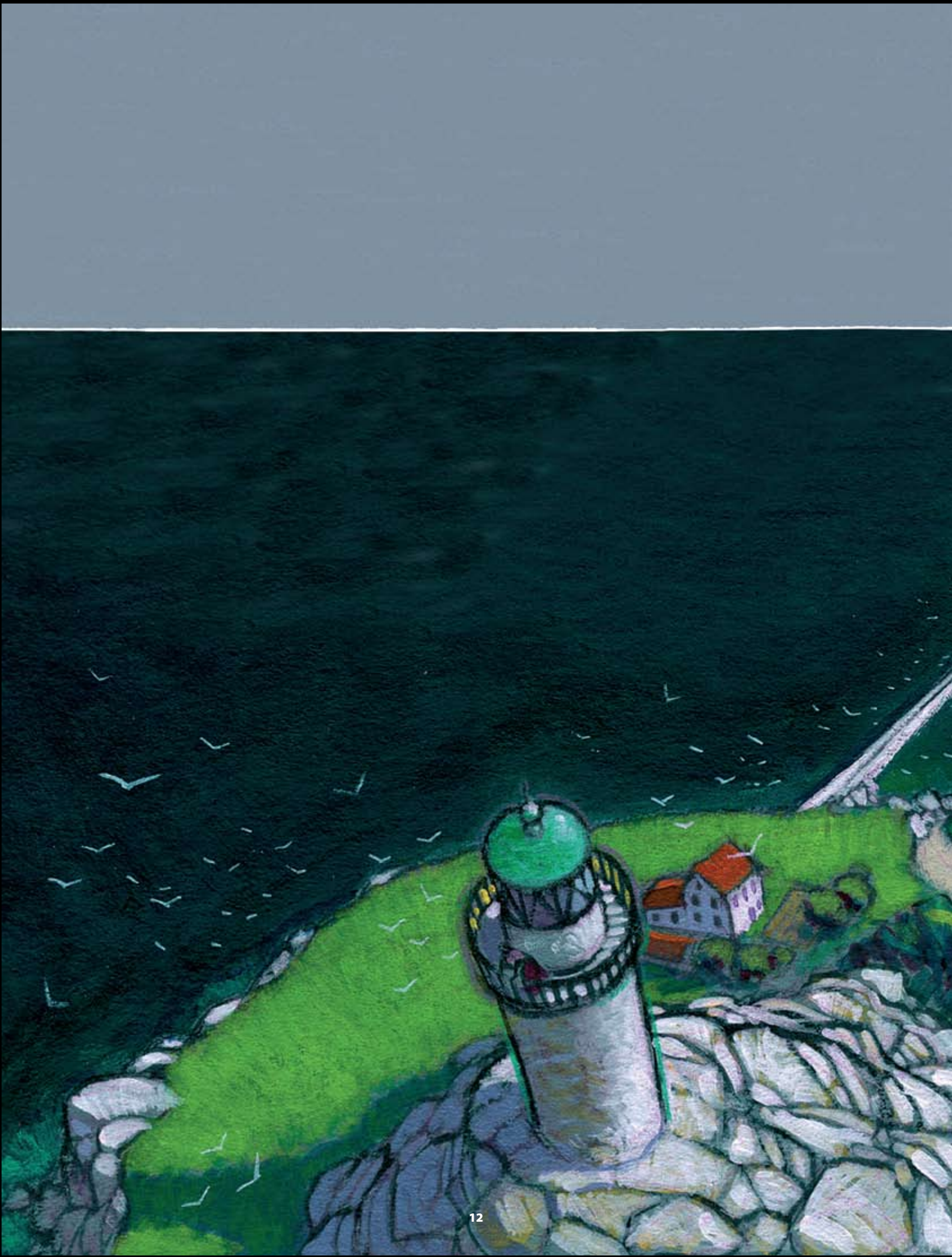
Vasa Pavković, književnik

migelančo prado   trag kredom

Video si i čuo isto što i ja, samo što smo činjenice protumačili na različite načine.

S. S. Van Dajn, *Slučaj otmice i ubistva*

Bjoj Kasares je te večeri obedovao sa mnom pa smo se upustili u opširnu raspravu o sastavljanju romana u prvom licu, čiji pripovedač izostavlja ili izvrće činjenice i zapada u razne protivrečnosti, koje malom broju čitalaca – veoma malom broju čitalaca – omogućavaju da proniknu u stravičnu ili banalnu stvarnost.

Horhe Luis Borhes, *Tlön Uqbar, Orbis Tertius*

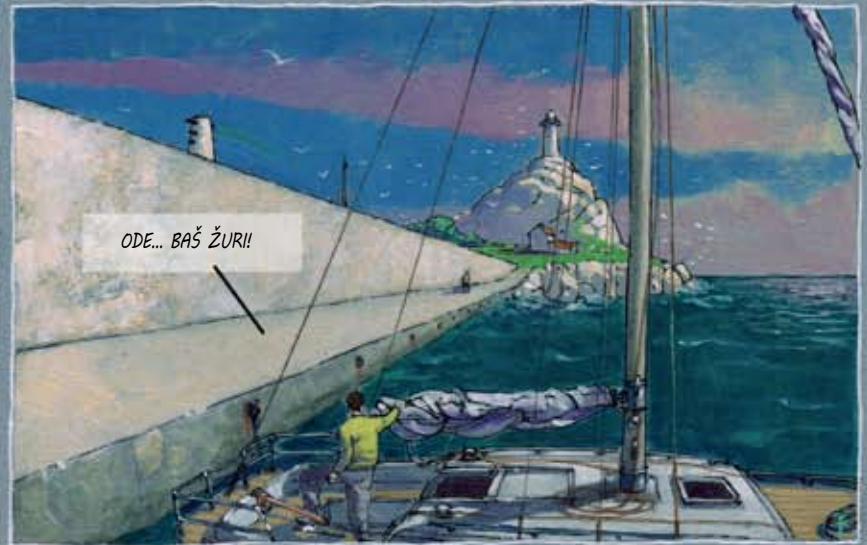

poglavlje 1

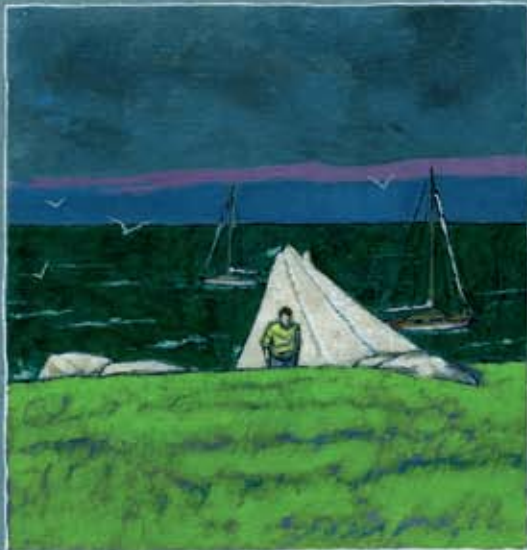

IZGLEDA DA SAM DOŠAO NA
NEKO VEOMA POSEĆENO
MESTO.

DOBAR DAN.

DOBAR DAN.

HTEO BIH DA NEŠTO POJEDEM
I DA SE MALO SREDIM.

EVO OVUDA.

POSLEDNJA VRATA SU ZA KUPATILO. AKO VAM TREBA TOPLA VODA, MORAĆETE DA SAČEKATE.

NEMA POTREBE. BOLJE HLADNA NA OVOJ VRUĆINI.

ZA TO VREME ĆU VAM SPREMITI HRANU. ZOVEM SE SARA.

ZDRAVO. HTEO SAM DA TI SE ZAHVALIM NA POMOĆI... ODMAH SI SE IZGUBIO...

NIJE VAŽNO... IMAO SAM... NEKE OBAVEZE.

PA... DOBRO, IDEM DA SE MALO OSVEŽIM. VIDIMO SE.

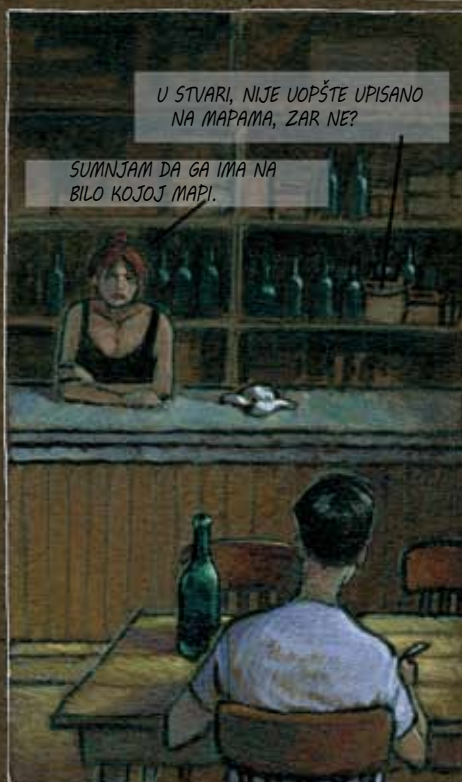

DA NISTE RANIJE VEĆ BILI OVDE?

NISAM, SIGURNO. NISAM NI ZNAO DA POSTOJI OVO OSTRUCE.

U STVARI, NIJE UOPŠTE UPISANO NA MAPAMA, ZAR NE?

SUMNJAM DA GA IMA NA BILO KOJOJ MAPI.

A ONAJ DRUGI BROD...?

STIGAO JE PRE NEKI DAN. NA NJEMU JE NEKA ŽENA. MALO GOVORI... IZGLEDA DA ČEKA NEKOGA.

I NA CELOM OSTRVU NEMA VIŠE KUĆA?

NEMA, OSIM SVETIONIKA. OVDE VIŠE NIKO NE ŽIVI.

A SVETIONIČAR?

NEMA SVETIONIČARA. SVETIONIK NE RADI.

BRODET JE IZVRSTAN. A DA MOJA SREĆA BUDE VEĆA, DA NEMATE NEKI KREVET U KOJEM BIH MOGAO DA BAR JEDNU NOĆ PRESPAVAM BEZ LJULJANJA?

NARAVNO. OVO JE TAVERNA, KONOBA, PRE-NOĆIŠTE, PRODAVNICA... SVE ŠTO TREBA.

HOĆETE SAD DA LEGNETE?

JOŠ JE RANO, ALI SAM STVARNO PRILIČNO UMORAN.

DVA DANA JEDVA DA SAM OKA SKLOPIO OD BURE I NEVERE.

AKO VAM NEŠTO TREBA, RECITE. LAKU NOĆ.

VIDIMO SE SUTRA.

„13. JUN. DANAS, POPODNE, DOŠAO JE JOŠ JEDAN BROD. VRUĆE JE.“

